

A Limanowai csata 100. évfordulója

Jabłoniec (1914-2014)

A Limanowai csata 100. évfordulója

Jabłoniec (1914-2014)

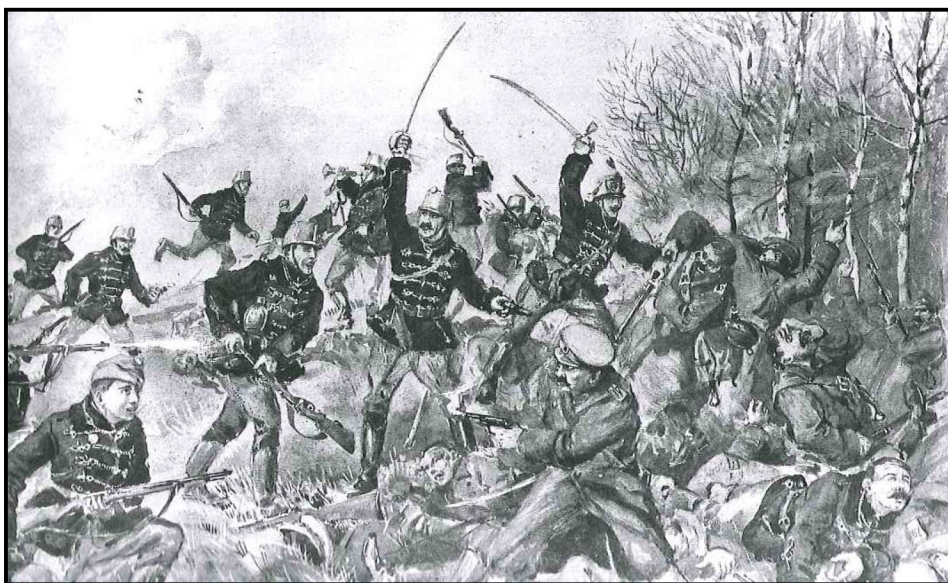

A CSATA LEÍRÁSA

A LIMANOWAI CSATA

A Limanowai csatának óriási volt a jelentősége; egy kis lépés volt a nemzet függetlenségének visszanyeréséhez vezető úton, amit költőien függetlenségre törésnek, vagy röviden lengyel robbanásnak neveznek. Ahogy az köztudomású, a Limanowai csatában az osztrák-magyar seregek megállították az orosz előretörést Krakkó és Szilézia irányába. Rövid időn belül, a győztes Gorlicei csata után létrehozták Krakkóban a Katonai parancsnokság keretében a Katonai temetők osztályát (Kriegsgräberabteilung). Létrejött és kisebb körzetekre osztása után szinte azonnal megkezdődött a csataterék "megtisztítása", a holttestek kihantolása és a temetők kialakítása.

A Limanowai csata, amit Łapanówi – Limanowai csatának is neveznek, az I. világháború kezdeti szakaszához tartozik, az 1914. évben november-december derekán a német hadtesttel megerősített osztrák-magyar haderők orosz csapatok ellen folytatott harcok része. Ezekben a harcokban Józef Piłsudski Légioi is részt vettek.

Roham a Jabłowiec dombon.

A támadó huszárok élén pisztollyal a kezében Muhr Ottmár ezredes.

Az osztrák–magyar hadsereg Galíciában – az akkoriban az Osztrák-Magyar Monarchiához tartozó lengyel területeken – a háború elejétől fogva állandó veszteségeket szenvedett, nyugat felé vonulva vissza az orosz haderők elől, elveszítve e vidék 6/7-ed részét három hónap leforgása alatt. Az orosz seregek 1914. novemberének közepén a krakkói erődítményrendszer erődjei előtt álltak, a Kárpátokban pedig eljutottak Limanowáig. Ha ezeket a védvonalakat áttörik az orosz haderők, nyitva áll az út előttük Szilézia, Csehország és Bécs felé.

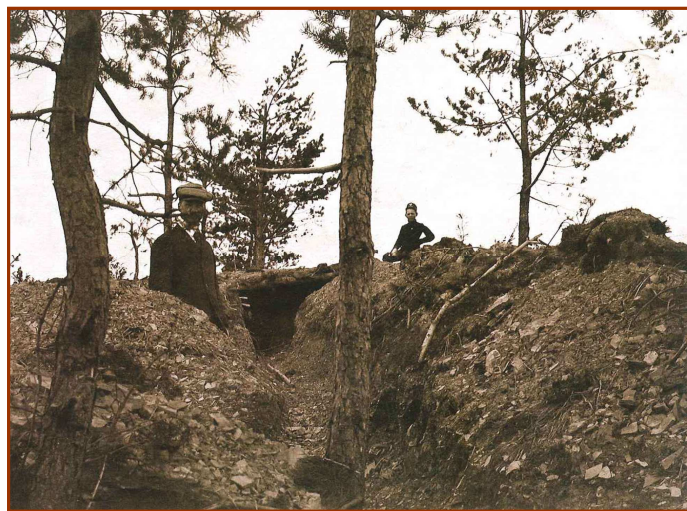
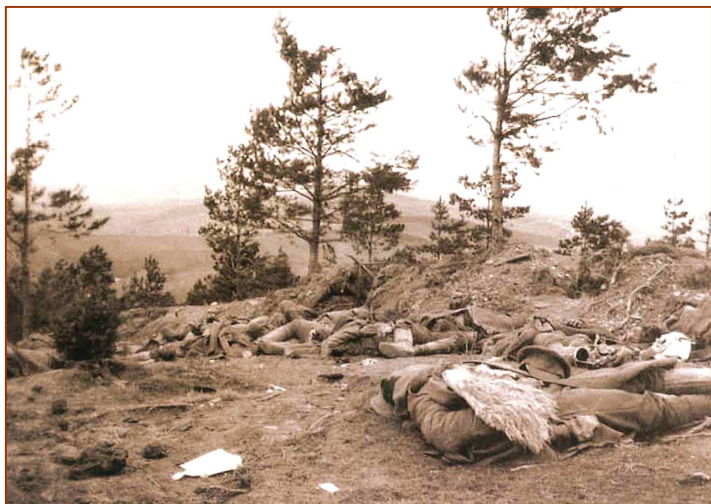
Az osztrák-magyar erőket ekkor átcsoportosították, és megtámogatták a Joseph Roth altábornagy által vezényelt, igen erős 4. hadsereggel, amelyben voltak német hadosztályok is. A hadművelet végrehajtását 1914. december 2.-án kezdték meg, majd széles frontvonallá fejlődött (kb. 100 km) a Visztulától egészen a Beszkidek fő hátságáig. Kasina Wielka, Góra Jana, Łakta, Sobolów térsége, Leszczyna, Rajbrot, a Kobyła hegy, Golców, Jabłoniec – ezek a hadművelet legsúlyosabb harcainak helyszínei. A front áttörésére 1914. december 14.-én került sor, ahol igen nevezetessé vált a gyalogosan küzdő magyar lovasság által az oroszok által megerősített Jabłoniec domb elfoglalásáért vívott küzdelem. Itt esett el Muhr Ottmár ezredes, akinek I. Ferenc József osztrák császár a „Limanowa” előnevet adományozta, hasonlóan a fő támadást vezénylő Joseph Roth altábornagyhoz. A Limanowai csata volt az osztrák-magyar hadsereg első számottevő győzelme kevés német segítséggel (47. Gyalogos Hadosztály). Így aztán nincs abban semmi véletlen, hogy igen nevezetes eseménnyé vált – többek között Budapesten az egyik teret Limanowa térnek nevezték el (a mai napig megmaradt). A hadműveletek méretéről tanúskodnak a tények is – az orosz haderők kb. 120 ezer, az osztrák-magyar haderőknek pedig kb. 90 ezer katonája vett részt bennük. A győzelem a frontvonalat kb. 60 km-rel tolta el kelet felé, amit csak 1915. májusában sikerült áttörni a szintén nevezetes Gorlicei csatában.

*Muhr Ottmár ezredes hősi halála a Vöröskereszt képeslapján.
Pisztollyal a kezében a huszárokat rohamra vezető ezredes halálos lövést kap.*

A harcok emlékét kb. 100 haditemető őrzi, amelyekben több mint 11 ezer katona nyugszik. Közülük a leghíresebb Limanowában, a Jabłoniec dombon van.

FOTÓARHÍVUM A LIMANOWAI CSATA

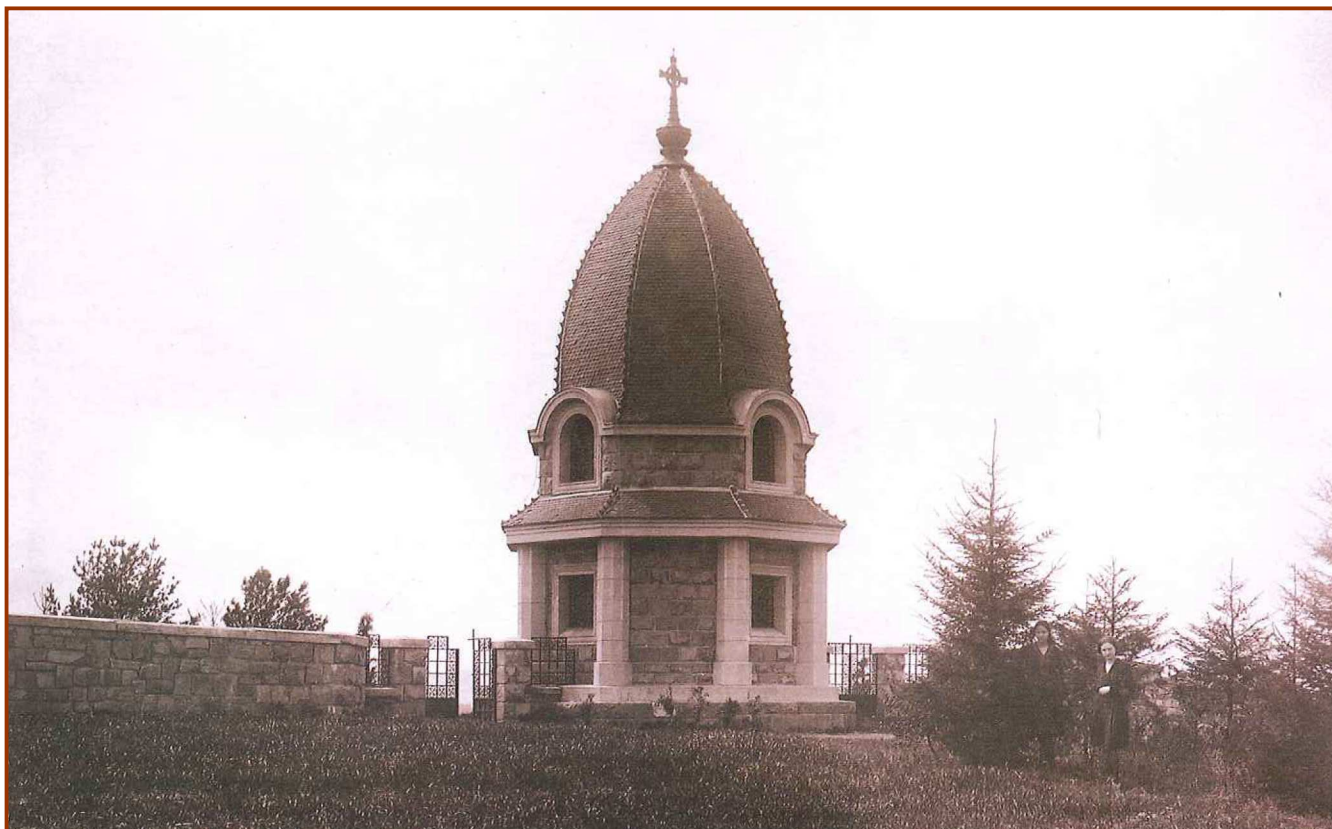
*Arhív fényképek az „Emlékezet-morzsák – Limanowa régi fényképeken”
című albumból.*

EMLÉKTEMETŐ LIMANOWÁBAN, A JABŁONIEC DOMBON

A legfontosabb temető – úgy hadtörténeti, mint építészeti-városképi szempontból a Limanowai X. Körzetben – a Jabłoniec-dombi temető.

A temető eredeti kialakítása

Gustav Ludwig (1876 Bern – 1952 München) építész elsősorban olyan művet szándékozott létrehozni, amely méltóan idézi meg az elmúlt napok nagy eseményeit, ugyanakkor kifejezi a köszönetet is minden ott nyugvó hősnek – akiknek, ahogy azt kihangsúlyozták, adósai vagyunk. Olyan emlékműnek kellett létrejönnie, amely egyben dicsőíti az osztrák-magyar hadi sikerek helyszínét is. Ezért utasítás is született arról, hogy ne takarékoskodjanak a költségekkel, az idővel és az erővel, hogy monumentális alkotás születhessen. A temetőnek azon a dombtetőn jelölték ki a területet, ahol az 1914-es év decemberének napjaiban lezajlott a győztes csata.

Az építész két, középen a dombtetőn ívelő úttal egymástól elválasztott részből álló kompozíciót álmodott meg. Nem sajnálták az anyagokat, a munkák többségét olasz és orosz hadifoglyokkal végeztették el. Dél felől egy 3450 m²-es területen fekszik maga a kőfallal körülvett temető. A leginkább szembeötlő építészeti elem Muhr Ottmár ezredes mauzóleuma, népszerű nevén a kápolna. Az osztrák-magyar hadsereg katonáinak sírját máltai keresztjek jelölik, az orosz katonáékat pedig kettős ortodox keresztjek.

Az építész a fő hangsúlyt a temető bejáratára és a magas kupolával fedett kápolna kialakítására helyezte, így az valóságos kápolna-toronnyá vált, amelynek gömbön álló keresztben végződő csúcsa (építésének idején) a fák fölé nyúlt és már messziről, a völgyben fekvő Limanowából is látni lehetett.

A kápolnában volt régen Muhr Ottmár ezredes sírja, vagyis kápolna-mauzóleumról beszélhetünk. Ott pedig, ahol hősi halált halt, két lépcsőfokos talapzaton levágott élű háromszög alapú hasábforma emlékmű áll, mely a tetején gömbbel ékesített, hogy építészetileg illeszkedjék a kápolnához.

A CSATA IDŐRENDJE

December 2. – az osztrák-magyar haderők átcsoportosítása.

December 3. – harcok Tymbark, Kasina Wielka, Skrzydlina, Góra Jana, Krzesławice környékén (Tiroli 8. Gyalogos Hadosztály).

December 4. – harcok Zbydniów környékén, támadások Muchówka, Leszczyna és Żegocina irányában – orosz támadások nyugat felé; a csapatok átcsoportosítása Gorlice és Újszandec vidékén.

December 5. – súlyos harcok Góra Jana környékén, az osztrák-magyar egységek támadásai Trzciana környékén, valamint Limanowa körzetéből Újszandec irányába. Kisebb csetepaték Wiśniowa körzetében.

December 6. – harcok Góra Jana, Tarnawa, Lasocice és Słupia körzetében, támadások Leszczyna ellen. Az oroszok ellentámadása Limanowa irányában.

December 7. – a Tiroli 8. Gyalogos Hadosztály támadásai Rajbrot, Kamionna és Wiśniowa ellen. Harcok Łąka Dolnában, Łąka Górnában, Żegocinában, Widomában, összecsapások Jaworzno-ban.

December 8. – a fő offenzíva kezdete – összpontosított támadás a Bochniából Limanowába vezető út vonalán. Harcok e vonal teljes hosszában (Sobolów, Leszczyna, Łąka, Żegocina, Rajbrot, Zonia). Az orosz haderők az Újszandecből Limanowa felé vezető utak mentén támadnak.

December 9. – éles harcok Limanowától északra (Rajbrot, Kobyła). A seregek támadása a Dunajec völgyében Łąka i Tyłmanowa irányába.

December 10. – az előző napioz hasonló hadműveletek.

December 11. – harcok Gierczyce, Sobolów, Wola Nieszkowska körzetében, az osztrák-magyar seregek támadásai a Łososina völgyében. A magyar huszárok nevezetessé vált ütközete a Jabłoniec domb elfoglalásáért, harcok Wysokie és Litacz környékén. Az átcsoportosított osztrák-magyar egységek próbálkozásai Újszandec bevételére.

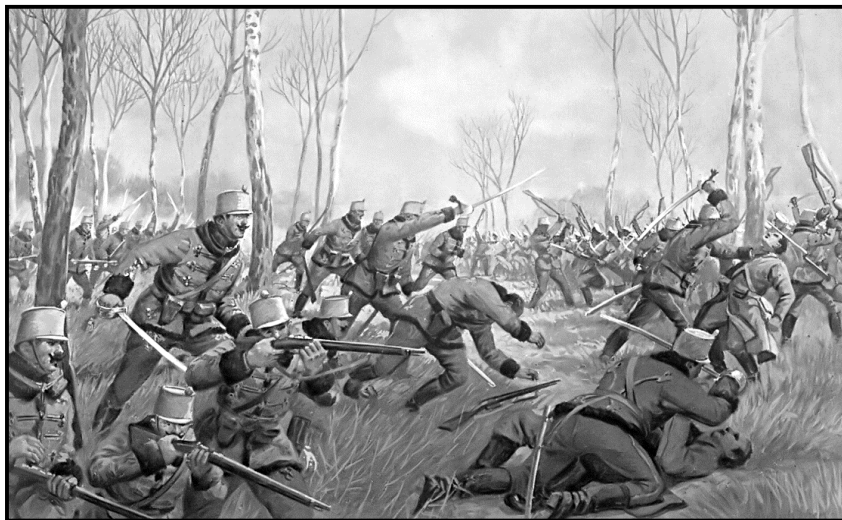
December 12. – az oroszok visszavonulása Limanowa alól az egész frontszakaszon. A frontvonal végül is a Dunajec – Biała vonalon áll fel, áttörésére majd csak 1915. május elején, a híres Gorlicei csatában kerül sor.

A CSATA ÖSSZEFOGLALÁSA

A Limanowai csatában kb. 210 ezer katona vett részt, ebben kb. 120 ezer az orosz oldalon, míg kb. 90 ezer a Központi Hatalmak oldalán harcolt. Ehhez hozzá kell adni még kb. kétezer főt – Józef Piłsudski Lengyel Légióinak egységeit. A 80 haditemetőben kb. 11 ezer katona nyugszik, a sebesültek száma kb. 60 ezret tett ki. Ebben a nagy hadműveletben 56 különféle harcászati formáció harcolt a Központi Hatalmak oldalán.

A harcok óriási anyagi károkat is okoztak. Sok falu felégett (pl. Leszczyna, Rajbrot). A lakosság védelmet keresve nyugat felé menekült, elsősorban Csehországba, a hátramaradtak az erdőkben kerestek menedéket. A szántóföldeket, az elvetett gabonákat tönkretették az erődítési munkálatok és a harci cselekmények.

A helyi lakosság mindezt csak a következő évben érezte meg, ráadásul az összes hadra fogható férfi a fronton volt. Megrongálódtak az utak, a vasútvonalak. Különösen nagy nehézségeket okoztak a rekvirálások - szarvasmarha, ló, takarmány - pl. Leszczynában a kb. 700 lóból maradt 14, Jakubkowicében a 150-ből 15. Mindennapos esemény volt a lakóházak, üzletek kirablása, a civil lakosság elleni nemi erőszak, gyilkosság – erre példa boldoggá avatott Karolina Kózkówna, akit egy orosz katona ölt meg Wał-Ruda faluban.

A Limanowai csata az osztrák-magyar monarchia területén széles körben emlegetett eseménnyé vált – Limanowáról neveztek el egy budapesti utcát, I. Ferenc József császár pedig a Limanowa előnevet adományozta a hadműveletek főparancsnokának, Roth altábornagynak és a magyar huszárok Jabłoniec dombon elesett parancsnokának, Muhr ezredesnek is. A „Limanowa” név bekerült az I. világháborúról szóló legolvasottabb könyv, Jaroslav Hašek „Švejk, a derék katona” című regényébe is.